

NEAMUL ROMÂNESC

ÎN CHESTIA HÎRTIEI.

CUVÎNTARE ROSTITA ÎN ȘEDIÎNȚA DE LA 13 MART 1909
A CAMEREI, DE S. IORGA.

Onorată Cameră, chestia hîrtiei, adică a scump-tii hîrtiei, și adaug paguba care rezultă din această scumpete pentru Stat, pentru particulari, și, după cum veți vedea, pentru cultura românească în general, chestia aceasta a mai fost adusă înaintea Camerei în 1904 de către d. Delavrancea, și d-lui Delavrancea i-a răspuns, cu competența sa specială, d. C. Brătianu. Țin să spun de la început că punctul de vedere din care voi trata această chestie nu este punctul de vedere din care această însemnată chestie a fost tratată înaintea Camerei.

D-lor, chestia hîrtiei s'a tratat înainte din punctul de vedere de partid. Se anunța o interpelare privitoare la fabricile de hîrtie sau se amesteca discuția privitoare la fabricile de hîrtie într'o discuție de un caracter general pentru a se da o lovitură politică de partid. Să mă ferească Dumnezeu să aduc vre-odată în Cameră o chestie de utilitate publică, de mare utilitate publică, din acel punct de vedere meschin și condamnat, care este punctul de vedere de partid.

Prin urmare, d-lor, să nu se creadă că în cuvîntarea mea se vor întîlni acele condimente, acele agremente ale discuției poli-

N-rul în țară 15 b.
în străinătate 20 »

ABONAMENTE:
Pe an în țară 20 lei
în străinătate 25 »
Cu n-r vechi 30 b.

APARE:
MERCUREA,
VINEREA,
ȘI DUMINECA.
Director:
N. IORGA.

Redacția și
Administrația
Vălenii-Ile-Munle
Jud. Prahova

tice, care sînt: dinastia Brătianu, fabricile de hîrtie, ciştigul de la cuie și atitea altele pe care le cunoaștem foarte bine, rîdînd de ele une ori, dar în cugetul, în conștiința noastră, le condamnăm.

D-lor, nu voiŭ lua chestiunea cu privire la amestecul bărbaților politici și chiar cu privire la amestecul politicianilor, cari sînt cu mult mai mulți și mai puțin decît bărbații politici, — în economia noastră națională.

Dacă un bărbat politic se amestecă într'o ramură de industrie, dacă are îndrăzneala să o întemeieze și s'o continue, dacă în felul acesta aduce și în alte privințe foloase poporului nostru, nu ni rămîne decît să-l felicităm că, activitatea lui s'a împărțit în două și a adus foloase într'o privință, aducînd foloase și în cealaltă privință.

Și este mult mai bine și mai moral, ca un bărbat politic, ca un grup de bărbați politici, cari simt nevoia, tocmai în interesul acțiunii lor politice, să dispună și în opoziție de mijloace bănești mari, este cu mult mai bine ca acești bărbați politici să se amestece într'o industrie publică și cinstită, decît să se amestece într'o altă industrie care nu este nici publică, nici cinstită. Mai mult respect, mai mult stimez — atrînă după vîrstă și alte merite — pe bărbatul politic care este amestecat într'o fabrică de hîrtie sau o fabrică de... obiecte de metal sau, fabrică de zahăr, — să zicem că s'ar întîmpla așa ceva, se pare că se întîmplă, — mai mult respect, mai mult stimez pe un bărbat politic care este amestecat în aceste lucruri — cu toate că eu nu m'aș amesteca — decît pe acela care face parte din Consiliul de administrație al unei societăți cu un pronunțat caracter internațional și cu un pronunțat miros, am zice internațional de o calitate străină specială și pe care-l cunoașteți toți bine. Îmi place mai mult, deci, bărbatul politic care îndrăznește să lupte în economia națională decît acela care se furișează într'un Consiliu de administrație și asistă sau ba la desbatările acelui Consiliu de administrație, dar realizează beneficii personale foarte mari, fără ca noi toți să folosim cu ceva.

D-lor, nu voiŭ pune chestia aceasta a hîrtiei nici pe altă basă, nu o voiŭ trata nici dintr'alt punct de vedere, anume din punct de vedere de Stat, din strict punct de vedere financiar de Stat. Vedeti: cînd s'a tratat ultima oară, de d. Delavrancea, la 1904, chestia, s'a tratat — cu foarte multă dreptate și cu un talent pe care nu este nevoie să-l constat eu ca să-l știe toată lumea, — s'a tratat din acest punct de vedere: al legăturilor fabricilor de hîrtie și mai ales al legăturilor unei fabrici de hîrtie cu Statul. S'a adus înaintea lucrurilor pe care le știm, pe care le voiŭ reaminti și acum, pe care le voiŭ reaminti ceva mai pe larg în dezvoltarea mai departe a interpelării; s'a adus înaintea învoiala aceia dintre fabricile de hîrtie și Stat, prin care Statul era să aibă avantajul, marele avantaj, de a cumpăra hîrtie cu 20 sau 25 la sută mai scump decît cumpără particularii, cari și ei cumpără foarte scump. S'a făcut socoteală cit se prăpădește la vîmi, cit se prăpădește la căile ferate, nelăsînd hîrtia străină să între în țară; s'a făcut socoteala cit se prăpădește prin reaua chibzuială a însuși contractului cu fabricile de hîrtie cartelate, și n'a fost greu să se

dovedească că Statul este păgubaș. În discuție însă s'a amestecat cineva care, apărind fabricile de hirtie cartelate, a arătat că paguba Statului nu e așa de mare. Prin urmare, paguba Statului *este*.

A aduce discuția iarăși la această vechie basă a ei, mi se pare zădarnic. Cine poate contesta că Statul face sacrificii, face mari sacrificii, pentru ca fabricile de hirtie să trăiască, pentru ca să trăiască o fabrică de hirtie în vederea căreia s'a făcut jertfele celorlalte, care s'a dat binișor pe lângă dinsa, alcătuiind un cartel, căruia se pare că nimeni nu-l poate rezista.

Eu, d-lor, voi discuta chestia din alt punct de vedere, care mi se pare cel esențial: din punctul de vedere al intereselor culturii românești. Vedeți, fabricile acestea de hirtie, prin felul cum sînt alcătuite, prin felul cum se dezvoltă, cum se prezintă, prin păcatele lor de mal multe feluri, fabricile acestea pot să intre în conflict cu opinia pe care și-o face cineva de felul cum un bărbat politic trebuie să-și conducă interesele sale de natură politică.

Chestia aceasta a hirtiei poate fi considerată din punctul de vedere al conflictului, în care interesele fabricilor de hirtie cartelate se pot găsi față de interesele Statului. Dar astăzi, în momentul de față, chestia trebuie să fie tratată din alt punct de vedere, din punctul de vedere al colosalelor daune pe care actuala sprijinire a fabricilor de hirtie și actuala uniune ofensivă în potriva publicului li aduc, din punctul de vedere al daunelor pe care aceste două fapte li aduc culturii naționale.

D-lor, pentru a se învedera acest lucru, pentru a se vedea cit de mare, de urgentă este datoria Statului, creator, salvator de atîtea ori și sprijinitor credincios al fabricilor de hirtie, de a interveni pentru ca și poporul acesta să poată avea lumină ieftină, cea d'întăiu condiție a sa de existență sufletească și, prin urmare, de existență materială, voi împărți subiectul meu în trei părți: întâi, o să vă arăt cum s'a dezvoltat fabricile de hirtie; al doilea, cum s'a dezvoltat cultura națională, și al treilea, o să vă arăt care este datoria actuală a Statului.

D-lor, fabricile de hirtie au început să se întemeieze în acele momente cînd Ion Brătianu, care desăvîrșise formele exterioare ale vieții politice a poporului românesc în România, cînd Ion Brătianu începea să se gîndiască și la alte lucruri, cînd în vastul program de muncă, pe care-l avea acest om, fără îndoială extraordinar prin activitatea lui, prin simpatia pe care o inspira, prin faptele pe care le-a săvîrșit, va să zică în momentele acelea cînd Ion Brătianu, lărgindu-și programul său, a vrut să deie țerii și o nouă viață economică.

Vedeți, Ion Brătianu, el însuși și sletnicul economic de cari se înconjura aveau tendința de a întemeia o industrie națională românească cu toate ramurile ei, de a întemeia de odată, ieșind industria aceea ca Minerva din tivva lui Jupiter. S'a inspirat de o doctrină falsă, de o doctrină economică pe care toată lumea o recunoaște astăzi de falsă.

S'a inspirat de acea doctrină că, un popor trebuie să aibă toate ramurile de activitate economică, că un popor nu trebuie să se specializeze, că specialitatea lui nu suferă dacă activitatea lui se risipește.

Dar, d-lor, un popor crescut, în stăpînirea tuturor însușirilor lui, nu poate să facă această risipă de forțe. Și acel popor trebuie să se specializeze; este o ramură din activitatea lui pe care trebuie s'o cultive înaintea tuturor celorlalte; restul vine pe alături, și vine în legătură cu însușirile primordiale și capitale ale acelei ramuri de activitate națională.

S'a zis în glumă, s'a zis cu intenție de satiră, că poporul românesc este un popor esențialmente agricol, sau că România este o țară înaintea de toate agricolă. De fapt așa este. Prin urmare, dacă în mintea acelora cari au voit să întemeieze o industrie românească era ca să se întemeieze fără a jigni interesele agricole, cu totul hotărîtoare, această industrie trebuia să plece de la acele ramuri care sînt în legătură mai imediată și mai necesară cu producția agricolă a țării. Să fi fost întemeiate acele ramuri de industrie pe care le-aū întemeiat străinii fără să fie indemnai de Stat, și împotriva intereselor noastre naționale, și, alături de acestea, să se fi dezvoltat o puternică industrie a lemnului, a fabricatelor din lemn, să se fi dezvoltat o industrie a postavului în alte condițiuni decît cele de astăzi: că toate postavurile s-ă le avem de la noi, în loc să aducem în cea mai mare parte postavuri de aiurea. Aceia era calea firească.

Concepția cealaltă este o concepție vechie, concepție din veacul al XVIII-lea, cînd țările se întreceau între sine care să aibă mai multe genuri de fabricație, cînd Frideric al II-lea se lăuda cu ceștile de porțelan ce i le dăruia lui Grigore Ghica al Moldovei, cînd se risipeau astfel banii și vremea în zadar. Apoi, în Franța, cînd s'aū făcut fabrici de oglinzi, care se fabricau mult mai bine în Veneția. Și cite alte astfel de lucrări curioase ale stăpînitorilor, amestecați și în economia politică, a veacului al XVIII-lea! Ni-am zis: să avem industrii de tot felul, să avem și hîrtie, și am avut hîrtie.

Dar cum am avut-o, cînd am avut-o și în ce împrejurări?

D-lor, întâiu s'a strîns un capital din cale afară de mic; un capital cu care oricine ar fi putut vedea că nu se poate întemeia o fabrică de hîrtie, 1.000.000 și ceva, și s'a cheltuit așa de bine, încît capitalul acesta a intrat numai în clădiri. Pe urmă cînd a fost vorba să se facă și fabrica, să lucreze și fabrica—și, ca să lucreze fabrica, îi trebuie să aibă pastă,—s'a văzut că toate aceste lucruri nu se pot. Și atunci a rămas fabrica cu construcțiile, și atunci a venit Statul ca să salveze această industrie, către care se uita cu tragere de inimă, și a căutat să-i acorde toate concesiile de pe fața pămîntului, începînd de la concesiunea unei păduri, pe care fabrica de la Letea nu a păstrat-o, ci a arendat-o, pe un termen îndelungat unuia care a trecut-o altuia,—și va veni o vreme cînd fabrica nu va ști de unde să-și iea materialul lemnos, și va fi o crîsă asemenea cu cea din Austria, unde producția hîrtiei se oprește, pentru că materialul lemnos care se întrebuintează în alte scopuri, și care pleacă de supt ochii fabricantilor de hîrtie, nu se mai poate găsi în condiții bune. Dar nu s'a acordat numai o asemenea pădure, care nu era menită, fără îndoială, arendării, ci altor scopuri; s'aū acordat inlesniri în bani, cite a vrut și cum a vrut.

celei d'întăiu fabricii de hîrtie a noastră. Și, d-lor, s'a întîmplat că, cu toate inlesnirile în bani, fabrica Letea să nu poată merge, și atunci i s'au dat bani din nou. Și s'a întîmplat că a ars focul: el a îndeplinit opera sa, pe cînd fabrica nu putea îndeplini ea însăși opera la care era chemată. O fabrică care arde, e o fabrică care, în cele mai multe cazuri, a ars; dar aceasta nu putea fi lăsată în așa nenorocire. Iată dar nouă ajutoare de la Stat, nouă privilegiul de la Stat. În sfîrșit, după sfortări multe, fabrica începe a merge.

Pentru ca fabrica să fie asigurată i s'a acordat furnitura de hîrtie de care are nevoie Statul, de care au nevoie județele, de care au nevoie comunele, și în condiții de acelea care echivalează cu 20 sau 25 la sută mai mult decît prețurile obișnuite. Aceste învoielii, între Stat și între fabrica Letea de odinioară, au fost întărite între Stat și Fabricile-Unite în anul 1898, smulgîndu-se numai acea clausă, ușurătoare pentru Stat, că din 5 în 5 ani de zile se vor putea revizui condițiile acestor furnituri ale Statului cu hîrtia Fabricilor-Unite. Acum, un termen a trecut, fără ca o revisuire care să ușureze Statul, să se li întîmplat.

Al doilea termen vine, mi se pare, anul acesta. Vom vedea dacă Statul va voi să profite de clauza cuprinsă în învoiala de la 1898 și dacă va scădea cele 20—25%, pe care le plătește mai mult decît se cuvine, și pe care, pot să spun, nu vrea să le plătească. De mai multe ori s'a încercat a scăpa Statul de acest bir. S'a încercat a se reduce la jumătate actele în înfățișarea lor, ca material de hîrtie; s'au făcut. Inșă, anumite intervenții, și actele de la ministere s'au presintat iarăși în forma aceia frumoasă, luxoasă și foarte folositoare pentru fabricile de hîrtie, a unei coale indoite în două.

Mai știu un cas al unui ministru, nu voi să spun care, de la ce departament, și în ce vreme, care a voit să furnizeze ministerul său, printr'o librărie, pe ascuns, pentru ca să scape departamentul său de birul acesta de 20—25%.

Ei, au intervenit la timp cine erau interesați, și ministrul nu a putut strecura această furnitură în condițiuni mai bune.

D-lor, iată, prin urmare, fabrica de la Letea, scăpată din toate greutățile; iată fabrica de la Letea unită cu alte fabrici de hîrtie, dintre care una a fost întemeiată cu capital care nu e românesc în cea mai mare parte. E vorba de fabrica de la Bușteni, și a fost întemeiată de un particular, care s'a gîndit că poate fabrica hîrtie, numai cînd a văzut ce enorme foloase pot să aducă fabricile de hîrtie în anumite condiții, în Țara-Românească. Iată fabrica Letea unită cu fabrica de la Scăienii, care nu prea intra în socoteală, fiindcă da numai hîrtie de impachetat, numai hîrtie inferioară, nu da hîrtie pentru tipografie. S'a unit cu fabrica de la Cîmpulung, care a dispărut¹. Va să zică, vedem fabrica de la Letea pe deplin întemeiată, vedem fabrica de la Scăienii întemeindu-se, cu un capital străin, cu un conducător străin și el, venit de peste munți, și nu dintre Românii de peste munți, neavînd altă competență decît a stăruinții, a energiei și a dibăciei sale.

¹ Sau aproape. (N. R.).

Vedem o fabrică condamnată, cum era fabrica de la Scăieni, forțându-se din nou la viață, vedem fabricile unindu-se și luind în stăpînire tot ȋrgul, luind în stăpînire toată hîrtia de care are nevoie Statul și toată hîrtia de care au nevoie particularii.

O mai strălucită situație a unei industrii decît aceasta, nici nu se poate inchipui.

Și dacă este o fabrică în Europa, care trebuie să întrebuințeze o parte din cea mai extra fabricație a sa, pentru a însărcina pe un poet cu redactarea unei ode, sau a unui poem spre a mulțami deosebiților hîrbații politici, cari i-au făcut o situație așa de minunată, este fără îndoială, fabrica aceasta de la Letea.

Nu-și poate inchipui cineva ce ar mai fi putut să ceară, ce condițiunii mai bune decît acestea ar fi putut să impună pentru ei.

D-lor, care este însă datoria unei fabrici, care a luat atîta și care astăzi încă se bucură de așa de mari privilegii? Cea d'întăi datorie a unei astfel de fabrici este de a lucra energic, de a lucra modern, de a lucra dînd în consumație hîrtia, toată hîrtia de care are nevoie industria tipografiei, de astăzi, de a da hîrtia aceasta punctual, de a da hîrtia aceasta în condițiunii bune și cinstitute, și, în acelaș timp, de a perfecționa neconținut fabricarea ei. Ei bine, oricine a vorbit cu un tipograf, oricine a vorbit cu un editor, oricine a fost cit de puțin amestecat în rosturile tipografiei noastre, știe plingerile pe deplin întemeiate supt toate aceste raporturi, împotriva fabricilor de hîrtie cartelate. Notați că în criticile acestea, greutatea cea mare cade în totdeauna asupra fabricii de la Letea, care s'a folosit mai mult și n'a fost în stare să păstreze măcar înțietatea ei, față de fabrica de la Bușteni, care a luat un avînt foarte mare și care mai-mai că a biruit fabrica care a adus industria hîrtiei în România.

Iată în ce condiții se face hîrtia astăzi la noi. Hîrtia care se fabrică este de puține feluri, de foarte puține feluri: nici măcar douăzeci de feluri de hîrtie nu se fabrică la noi. Este tot hîrtia ce se fabrica acum zece ani; prin urmare, felurile mărșii nu s'au schimbat atunci cînd pretulîndei în Europa apar feluri nouă de hîrtie, și felurile acestea nouă de hîrtie nu ni le putem procura din străinătate, din cauza vămiî colosale care le lovește. Va să zică, din străinătate nu se poate aduce, în țară nu se fabrică, așa că noi sîntem redusți la mai puțin de douăzeci de feluri de hîrtie, care se întrebuințau acum zece ani.

Și, d-lor, s'a ajuns până într'atît, încît dacă ia cineva o carte tipărită în România, nu mai este nevoie să se uite la locul de tipărire, ca să recunoască o producție românească: nu are decît să se uite la felul demodat și învechit al hîrtiei, ca să declare cu siguranță că aceasta nu poate să fie altceva decît o carte tipărită pe hîrtie românească.

Prin urmare, se lucrează foarte puține feluri de hîrtie. Și aceste puține feluri de hîrtie sînt împărțite într'un chip mecanic, aritmetic simplu, între fabricile care există.

Ce ar fi fost mai natural cînd s'a făcut cartelul fabricilor de hîrtie,

decît ca fabricile să-și împartă între ele producția. Să se stie că cutare fabrică de hîrtie dă cutare calitate, alte fabrici dau hîrtie de alt fel de calitate. Ei bine, nu era prea greu. (Sgomot.)

D-lor, nu se aude din cauza băncii ministeriale. Dacă banca ministerială crede că nu avem dreptul să dezvoltăm interpelările noastre, să-mi spuie, și mă voi cobori de la tribună.

Va să zică, nu s'a făcut o împărțire între fabricile de hîrtie din punctul de vedere al felului hîrtiei pe care fiecare să-l deie comerțului.

Ce rezultă de aici? De aici rezultă următoarea situație. Dacă e tipografia mare, dacă e o carte cu proporții mai întinse, atunci se face o primă comandă la depositul central de hîrtie, care reprezintă cartelul. Ți se dă hîrtie din fabrica Letea. Pe urmă ți se trece hîrtia aceasta și-ți trebuie alta. Pentru coalele următoare ale aceleiași lucrări faci o nouă comandă de hîrtie. Ți se dă de la Buzenii. Și Buzenii și Letea fac hîrtie de aceeași calitate și același fel, dar nu exact în aceleași condiții. Și, prin urmare, semi-velină din Buzenii nu se potrivește cu semi-velină de la Letea. Și, mai trebuindu-ți, ceva mai tirziu, hîrtie de același fel, ți se dă din nou hîrtie de Letea, care nu se mai potrivește cu cea din mijlocul cărții. Pentru că aceste fabrici nu numai că se deosebesc una de alta cînd fabrică același fel de hîrtie, dar chiar hîrtia de aceeași calitate, fabricată la intervale de aceeași fabrică, nu mai este, cu același preț, de același format, de aceeași calitate, în același fel. Dacă iei o carte mai voluminoasă și o răsfoiești, e mai mare plăcerea: constaiți în început hîrtie velină sau semi-velină de un fel: mai departe tot velină sau semi-velină, dar de alt fel; după aceea, mai departe, peste cîteva coale: hîrtie velină sau semi-velină de felul al treilea, și așa mai departe. Iată, decît, cu privire la felul de hîrtie care se fabrică și felul cum se fabrică.

Dar nu e numai atît: d-lor, întrebați pe acela dintre tipograful bucureșten, care are mai puțin motiv de a vorbi rău fabricile de hîrtie, pe acel tipograf bucureștean care, pentru că are aceeași orientare politică ca și fabrica de hîrtie diriguitoare, și nu înțelege să dea informații rele cu privire la dînsule: întrebați-l cam cîte feluri de hîrtie găsește în fiecare transport, în fiecare pachet, în fiecare ambalaj, rău împachetat, și cu marginile rupte, murdărite cum e mai rău? Are să vă spună că se amestecă șese, șapte feluri de hîrtie în același transport, una mai mare și alta mai mică. De multe ori nu poți pune cartea în circulație, fără să o supui unei operațiuni de tăiere pe margine, căci unele coli sînt mai mari, altele mai mici, și nu poți să le măsori cînd iea un transport pentru a-l da la mașină.

Este dar și acest păcat: al expediției neingrijite, și de multe ori al expediției necinstite, al mai multor feluri de hîrtie, amestecate în același transport.

D. Porumbaru, care îmi va răspunde mai pe urmă, ride; eu însă am tipografie, și experiența aceasta a hîrtiei amestecate am făcut-o de atîtea ori, că ar putea să ridă și toată Camera, dar rămîne adevărat că publicul nu e servit nici variat, nici cinstit.

Acum îmi veți zice: «de ce nu refuzi hîrtia dacă nu e bună»? D-lor, hîrtia vine cu atîta zăbavă, că... trebuie să dai leturghie că a venit transportul și să zici: slavă Domnului că am hîrtia care-mi trebuia. Fie mai bună, ori mai rea, — mai bună nu se întîmplă niciodată, — dar, așa cum e, cu marginile rupte, stropită de noroi, o pri-mești, căci altfel trebuie să te duci, postuland umilit, la Maiestatea Sa Cartelul și să-i spui: «Mărite Doamne, am nevoie de hîrtie. Și o vei primi atunci cu mai multă zăbavă și cu mai mare amestec de mărimî și calități, iar ambalajul va fi în condițiuni mai neingrijite decît la început.

Dar nu este numai atît. Spuneam, încă de la început, că fabricile noastre de hîrtie nu servesc publicului decît puține varietăți, și între acestea nu se întîlnesc acele varietăți care se întrebuintează din ce în ce mai mult în momentul de față și ușurează răsbindirea cărților, punindu-le pe preț ieftin, în mîna tuturor.

Aiurea nu sînt cartelerii și nu este un Stat tutelar, gata să facă orice, pentru industria hîrtiei.

Prin urmare, hîrtia, aiurea în alte țeri, înnaintează neconținut și dă feluri nouă, care sînt mai frumoase, mai trainice, mai ușoare și mai potrivite pentru cărțile destinate poporului. Iată, am înfățișat acum cîteva zile d-lui ministru de finanțe, căci de la d-lui atrîmă, în mîinile d-sale ne punem sufletul nostru, acei cari dorim să avem cărți ieftine de hîrtie bună — eu i-am arătat d-lui — căci este natural ca d-sa să nu știe; de unde vreți să știe? De unde vreți să știe cineva felurile de hîrtie cele nouă, dacă cetește mai puțin cărțile din străinătate și, dacă, în tipăriurile din țară, nu are ocazia de a vedea hîrtia cea nouă? I-am arătat două mostre de hîrtie fabricată în Italia. Un fel de hîrtie de tot suptire, însă foarte trainică, o minunată hîrtie pentru manuale, pentru cărțile de școală. Hîrtia aceea se răsbindește din ce în ce mai mult. Noi nu o putem avea, pentru că, dacă vom aduce, trebuie să plătim acea vamă exorbitantă. I-am arătat o hîrtie care pare a fi fabricată din lumbac, ușoară, practică, o hîrtie care costă în Italia foarte puțin în orice caz; mult mai puțin costă, acolo în Italia, acest fel de hîrtie, aceste două feluri nouă, decît miserabila noastră velină. Cînd zic: miserabila de velină, o spun cu minie. Vedeți, de atîtea ori sînt în poziție să-mi dau seamă de cum o să se strice ochii atîtoră dintre cititori! Este un fel de hîrtie, pe care se vede de o parte tot ce este în partea cealaltă, și o astfel de velină eu cred că nu se fabrică nicăieri!

Mai avem hîrtia cea galbenă, pentru cărțile de școală, o hîrtie care este de pomină. Undeva, am auzit pomenindu-se de proasta hîrtie «balcanică», care nu este alta decît proasta noastră hîrtie galbenă românească. Este de pomină hîrtia aceasta pe care se tipăresc cărțile copiilor, și pe care se tipăresc abecedarele pe care cineva le poate vedea la Carol Göbl, furnisorul universal al atîtor ministere — pentru merite, fără îndoială, tipografice —, poate vedea la Carol Göbl sau la Minerva, care era favorita de ieri a unui alt partid politic. Căci așa merge la noi în toate: și la tipografi și la toate celelalte. Vine fiecare

partid cu tipografia lui, cu editorul lui, cu acela căruia i se acordă furniturile în timpul stăpînirii partidului. Dacă se va duce cineva la acești editori și va lua în mină o carte pentru copil, o să găsească o sumedenie de pagini pe care nu se poate citi nimic. Va să zică, cum este de pomîna hîrtia cea galbenă pe care se strică ochii școlarilor, — o să ajungă timpul să fie vestită și velina aceasta a noastră de o transparentă pe care o dorești în atitea alte domenii, — dorești ca sufletul bărbaților politici, cari conduc țara, să fie cu totul transparent ca sinceritate, dar hîrtia, însfrișit, trebuia să fie așa, ceva mai opacă, să poți citi numai ce e scris pe o față a hîrtiei, nu să fii silit să citești și partea cealaltă.

D-lor, așa stăm noi astăzi în ceia ce privește hîrtia. Hîrtie scumpă, hîrtie rea, hîrtie de puțină valoare, hîrtie grea, care costă mult la expediție, hîrtie care nu vine îndată, la timp, hîrtie care este de mai multe feluri. Toate desavantajele unui cartel, și ale unuia din cele mai îndrăznețe carteluri.

Mă rog, această era datoria fabricilor de hîrtie pe care le susține Statul? Căci, la urma urmei, Statul nu este o persoană metalică, care, cînd poartă lănta liberală, cînd poartă lănta conservatoare veche, cînd poartă lănta conservatoare nouă. Statul este cea mai înaltă expresie a vieții politice a unui popor. El bine, cînd fabricile au atitea avantaje de la Stat, — căci Statul sintem noi, și sint și ceilalți, sărmanii, cari îl țin pe umeri, — ar trebui să aibă oarecare pudoare, și trebuie să mărturisim că nu o au.

D-lor, nu numai că suportăm noi povara acestui privilegiu, dar o suportăm exclusiv: fabricile s'au găsit așa de bine între noi, în cercul acesta al nostru, încît nu-și dau osteneala de a-și crea debușuri, ori de a găsi sprijin în altă parte. Până și zahărul acesta, pe care-l plătește o nație întreagă așa de scump, fără să-l consume, fără să se folosească de el, fără să aibă de pe urma lui niciun folos cei săraci, — nici cel de la orașe, cu atît mai puțin cei săraci de la țară, — până și zahărul acesta, care permite Belgienilor adunați din toată lumea să se așeze pe lingă cutare vechiu oraș românesc, să întemeieze parcuri după cea mai strălucită modă englezească, să bruscheze perfecții, să dea impresia unor oameni cărora nu li pasă de nimic, — până și acest zahăr, care secătuieste cîmpiile prin sfecla ce trage din pămînt toată puterea lui pentru mulți ani, până și acest zahăr se mai cumpără undeva. Grecii și Turcii la Constantinopol își fabrică zaharicalele lor cu zahăr de acesta ieftin la ei, mai scump la noi, — căci avem și noi datoria să ne recomandăm în străinătate măcar prin astfel de sacrificii pe care le facem altor națiuni.

Hîrtia noastră însă nu se exportă, nu se simte nevoia de a o exporta, căci ea se găsește așa de bine în cercul acesta intim! Este o industrie într'o lume intimă, foarte bine cunoscută, servită după dătin, o lume care nu se supără niciodată.

Ei! Dacă ai vinde hîrtia și aiurea, cumpărătorii din peninsula balcanică ar începe să facă socoteala care este calitatea hîrtiei d-voastre, care este calitatea hîrtiei austriace, care este calitatea hîrtiei ungu-

rești, care este calitatea hirtiei bosniace, care se fabrică în condiții mai bune decât hirtia de la noi, — ei fabrică feluri pe care nu le putem fabrica noi, — care este calitatea hirtiei italiene, care pătrunde din ce în ce mai mult în peninsula balcanică, — și mine vor cumpăra hirtie din alte țări, care fabrică cu alte apucături și cu alte rezultate decât la noi. Și, când producția noastră se presintă așa de simplu, așa de prost, așa de nechibzuit, natural că nu se cumpără. Prin urmare, sintem siliți să ne încovoiem neconținut supt greutatea acestei producții, care a fost destul de sprijinită de Stat, pentru ca ea însăși să simtă datoria de a da ceva poporului pe care-l reprezintă acest Stat.

Și acum, d-lor, trec la partea a doua, la stadiul actual al culturii românești, și la nevoia, din punctul de vedere al culturii românești, de a avea o altă hirtie și de-a o avea cu un alt preț, și, dacă nu sinteți în stare să fabricați în aceste condiții, atunci să deschideți granițele pentru hirtia străină, măcar pentru acea hirtie, pe care fabricanții noștri nu sint în stare să ni-o dea.

Când s'au înființat fabricile de hirtie, când s'a acordat cea d'întăiu concesiă, când a venit concesiă a doua — așteptăm concesiă a treia —, cultura românească avea un caracter restrîns, de clasă: era cuprinsă în marginile claselor cu puțin reprezentanți.

Cultura aceasta nu pătrunsesse în adîncimile poporului nostru și pe atunci nu aveam cunoștință că cea d'întăiu condiție de viață a unui popor este ca, până la cel mai adînc strat social al său să pătrundă cultura. Prin urmare, atunci puteam să facem abstracție de interesele culturale ale noastre. Astăzi nu se poate, și de aceea nu putem, în discutarea oricărei chestii și, prin urmare, în discuția asupra hirtiei, nu putem să facem abstracție de interesele superioare ale culturii naționale.

Acesta este principiul mieu. D. Porumbaru îmi spunea că ar fi un alt principiu, principiul ca fiecare să trăiască de pe urma muncii sale. O li un principiu și acesta, dar nu recunosc la niciun popor un principiu superior principiului care determină dezvoltarea și firea vieții sale sulettești, principiul de care atîrnă toată viața sa culturală, care formează partea permanentă și hotărîtoare a vieții.

S'au întîmplat două lucruri care cer ca toată atenția noastră să fie concentrată asupra culturii noastre naționale. S'au întîmplat răscoalele țărănești și s'a întîmplat tentativa de asasinat sulettelesc împotriva Romînilor de aiurea. Aceste două fapte, răscoalele de aici, seria de măsuri luate peste granițele noastre împotriva vieții naționale a Romînilor, acestea ne sîlesc să privim, înainte de toate, interesele culturii noastre cu caracter național. S'au căutat o mulțime de instigatori pe vremea răscoalelor; te întreb: cine nu a fost instigator? Cred că am fost cu toții, studenții au fost instigatori, profesorii au fost instigatori, bărbații politici au fost, arendașii, prin regimul lor de arendașie, proprietarii, prin regimul lor special de proprietate; te întreb: cine a fost instigator, în concepțiunea adversarilor săi? Eu pot numi însă pe instigatorul răscoalelor, pe care sintem în măsură să-l și înlăturăm, este *ignoranța*.

Un popor absolut ignorant nu înțelege ce e Statul; un astfel de popor reacționează împotriva miseriei într'o formă primitivă: răscoalele au fost reacțiunea violentă împotriva miseriei permanente a unui popor, dat pradă ignoranței. Și, dacă voim să nu mai avem răscoale, să nu mai tolerăm miseria celor mulți și săraci, dar să facem imposibilă și rămânerea lor în întunec. Cu cât vor fi mai luminați, vor ști să se apere, — și nu vor fi bine apărați de alții, ci de ei înșiși, în conștiința drepturilor lor omenești și drepturilor lor cetățenești, în cunoștința deplină a drepturilor lor naționale. Ce trebuie pentru aceasta? Trebuie jurnale ieftine. Sint oamenii cari să vrea aceasta? Sint. Vă uitați: în toate părțile răsar jurnale pentru țeran; unele nu sint altceva decit tentative ale unor ambițioși cari vor să se aleagă la colegiul al III-lea; altele represintă silințele energice ale unor suflete senine. Astfel, un fruntaș scriitor român, ca Sadoveanu, harnicul navelist, întemeiază o foaie anume pentru sate; el singur face corectura și toate lucrările de administrație. El bine, foaia nu poate pătrunde deajuns la sate, din cauza prețului celui mare al hirtiei. Și, cînd zic acestea, nu înțeleg o foaie în serviciul unui partid politic, care crește nemulțămirea la țară, în vederea unui fenomen de manifestări violente care să grăbească plecarea de la Guvern a unui partid și venirea celui alt, ci înțeleg foaia pentru săteni, cum am avut-o pe vremuri în Moldova, pe la 1850, cu Costache Negruț, cum a fost în Țara-Românească pe vremea Regulamentului Organic, — vreme care este batjocorită așa de mult și fără dreptate, — Foaia de gospodărie, de sentimente cetățenești, de popularizare a elementelor de știință, de care orice om are trebuință pentru a li vrednic de a trăi într'un Stat modern.

El bine, atit timp cit veți avea această hirtie scumpă, atit timp cit veți avea această hirtie ruinătoare, prin prețul ei, atit timp nu veți avea foaie populare, ci doar succursalele unor foaie care trăiesc din anunțuri evreiești, sau din alipirea la un anumit partid politic, și foile acestea pot să piardă, trimițînd anexe în cutare regiune, pentru ca să provoace cutare fenomen politic, de unde să li vină un folos mai mare decit pagula care a avut-o. Dar adevărate foaie populare ca în Danemarca, și în Germania, care să răsbată în zeci și sute de mii de exemplare în toate satele, ducînd adevărată lumină, aceste foaie nu le veți avea atit timp cit veți avea hirtia cu prețul de astăzi.

Dar nu este numai atit; lumea de la noi are într'o măsură neiertat de mică conștiința vieții noastre, conștiința de ceea ce sintem, conștiința puterii noastre, conștiința a ceea ce trebuie să avem.

O întreagă literatură a fost îngropată odată cu vremea ei: cărțile acestea nu se mai găsesc decit pe la anticvarii: cărțile acestea cuprînd însă comori de înțelepciune, cărțile acestea ar crea o mai bună generație cetățenească. Nu avem operele lui Bariț, nu avem scrierile lui Kogălniceanu, nu avem răspîndite minunatele cuvîntări ale lui Kogălniceanu, și ar fi de nevoie ca o lume întreagă să se inspire din înaltele idei și din generoasele, din cu adevărat generoasele senti-

mente cuprinse în aceste discursuri. E o întreagă literatură care trebuie reînviată.

E și o întreagă literatură de știință care trebuie creată la noi, căci a trecut vremea când se putea zice că nu dai cutare carte în românește, pentru că o cetește lumea în franceză, fără a te gândi la cei cari nu știu franceză. Acum putem noi, cu oamenii noștri de știință și potrivit cu situația noastră culturală, ca astfel de cărți să nu le mai aducem din străinătate, din Franța, Anglia sau din Germania, de unde le aduceam înainte. Prin urmare, vedeți d-voastră, e o întreagă literatură de înviat, o literatură științifică de popularizare de răspândit.

Și o întreagă literatură pentru alegătorii de colegiul al III-lea, sau al II-lea, din orașe, cari se duc de votează fără să știe singuri ce votează, și cari nu sînt în stare ei, cari au interes la aceasta, să împună partidelor să aibă caracter efectiv față de problemele mari ce se pun la fiecare moment. Pentru educația acestora ar trebui încă o categorie de cărți, pe care nu le putem tipări, pe care nu le putem răspîndi, de oare ce mijlocul de căpetenie pentru aceasta, hirtia, este fabulos de scump.

Dar mai este încă un lucru.

Vedeți, eu îmi voi expune părerile fără să am niciun fel de iluzie asupra rezultatului interpelării mele, fără să am iluzia măcar de a creia convingeri la aceia cari sînt hotărîți să nu le aibă; voi expune întreaga mea interpelare până la sfîrșit; voi face cu desăvîrșire abstracție de zimbetele pe care le voi observa din partea unor oameni pe cari i-am văzut venind la această tribună ca să apere interese personale sau interese de partid și cari afectează de a trata cu un superb despreț pe cine are cutezanța de a veni la această tribună ca să represinte interese generale. (Surisuri).

Va să zică, am spus: a doua cauză care ne silește astăzi să avem o literatură cu o altă răspîndire decît literatura de până astăzi, este amenințarea culturii noastre peste hotare.

D-lor, noi ca Stat, nu putem interveni pentru ca Românii de dincolo să-și păstreze viața lor sullească cu caracter românesc; ca Stat n'o putem face. Acea instituție care, într'un moment de mare avînt și de mare încredere și înșelare de sine, a crezut că poate face acest lucru: Liga Culturală, s'a convins foarte răpede că nu există atita bunăvoință în acest popor ca să păstreze în cultură națională elementele sale ce nu fac parte din Statul românesc. Cu toate acestea noi avem datoria de a salva viața sullească a acestor oameni. Această nu o putem face într'alt chip decît numai prin cartea românească. Noi, d-lor, trebuie ca în Ardeal, în părțile ungurești, în Bucovina, Basarabia să putem răspîndi neconținut, în sute de mii de exemplare, în milioane de exemplare, cărți ieftine, care să cuprindă în ele conștiința românească; să ni dea mina să răspîndim pretutindeni cartea aceia din care fiecare Român să soarbă conștiința naționalității sale. Precum pe țeranul de aici nu noi cei de sus putem să-l liberăm, ci el, prin conștiința de sine, — pe Românii de aiurea, nu noi, Stat romîn, îi putem libera, ci ei, prin conștiința drepturilor

pe care le au ei acolo pe teritoriul lor național, trecut prin mai multe generații, dar rămas în stăpînirea românească.

Cum voiți d-voastră să facem așa ceva? Cum să li dăm pînea sufletească, lumina lor de toate zilele, cînd hîrtia pentru hîrtia citorva particulari, se menține la prețuri atît de exorbitante?

* * *

Vin acum la sfîrșitul acestei interpelări; dacă ar fi vorba de alt cartel, nu aș face acest apel, către Stat, pe care il fac cu privire la cartelul fabricilor de hîrtie. Pentru că, din nenorocire, in țara noastră sînt multe cartele. Le apără Statul, le apără și unii filosofi politici, cari zic că cartelele sînt necesare.

Și de multe ori, intervenind, le facem doar ceva mai pușin r le decit erau inainte.

Din c te cartele avem, cartelele de sticlă, in cur nd cartelul lemnelor, ca să deger m iarna, și cine știe c te cartele o să mai avem, din c te cartele avem acum, și cine știe ce ni mai pregătește viitorul, nu este unul care să fie mai puternic sprijinit de Stat, care să datorească mai mult menșinerea lui Statului, decit cartelul hîrtiei.

Numai pentru că Statul a întins mina sa proteguitoare asupra a tref fabrici, și numai prin faptul că menșine cu acest cartel contractele sale oneroase și lovește cu colosale taxe de vamă hîrtia venit  din străinătate, — numai prin aceasta se menșine cartelul hîrtiei. Și, prin urmare, avem dreptul să ne îndreptăm acum către Stat, care trebuie să  nteleag  că represintă și o cultură nașional  românească, care nu e cuprinsă numai in hotarele Terit-Rom nești, ca el să retragă această min  protectoare și să facă posibil, măcar prin inl turarea sau micșorarea vămii, să avem acele calități de hîrtie care nu se pot da de fabricile noastre. Se va putea face astfel o cultură populară serioasă și bogată, care este singurul mijloc de a ne păstra pretutindeni și a ne dezvolta potrivit cu necesitățile noastre nașionale.

Am zis.

CORRESPONDENȚĂ DIN BLAJ.

In vreme ce toată atenșia Rom nilor este îndreptată spre Budapesta, unde o min  de aleși al neamului fac cele mai mari sforșari spre a  mblinzi urgia șovinistă, — pe atunci, colo jos in inima Ardealului, la îmbinarea Tirnavelor, in preajma «C mpului Libertății», o altă min  de Rom ni duc luptă desperată pentru a salva ceia ce le-a rămas, pentru a menșinea prestigiul cel bun al Blajului, pentru a zădărnici planul mișelesc al vrăjmașilor lor de a nimici și acest cuib valah, in care mai trăiește o leacă de viașă și energie nașional .

Vrăjmașii neamului, porniți cu g ndul să înăbușe orice mișcare și manifestare românească in acest orășel, au început-o cu o adevărată furie asiatică, și rodul muncii lor de abia un an de zile se vădește fără să amintim multele șicane m ruute.

Între altele, au desființat reuniunea pompierilor voluntari, supt pretext de agitație, și pentru că... avea limba de comandă românească.

Au dat în judecată o societate de doamne, pentrucă cu ocazia unei petreceri, au intonat imnul «Deșteaptă-te Romine».

Au distrus cu dinamită monumentul libertății și «crucea Iancului» de pe dealul viilor. Și, în sfârșit, și-au recrutat din sinul Rominiilor Eșialții.

În fața acestor fără de legi, a fost natural și logic să urmeze reacțiunea. Bine înțeles, Rominiil nu pot, și nu vor să recurgă la aceleași mijloace, dar cu atât mai demn a fost răspunsul pe alte căi. Astfel în procesul, pentru cîntarea imnului «Deșteaptă-te Romine», proces ce s'a judecat înaintea tribunalului din Alba-Iulia, era o adevărată mințiere să ascuți declarații ca aceia a d-nei Augusta Sabo, care, la întrebările presidentului, a răspuns cu hotărîre: «Da, am cîntat imnul «Deșteaptă-te Romine», pentru că este imnul nostru național: așa am învățat în casa părinților miei, să cîntesc imnul acesta, și, ori mă veți osîndi, ori nu, îl voi cînti în totdeauna, și-l voi cînta la toate ocaziile, căci altfel nu pot să fac!»

În fața acestor declarații și mai ales în urma vorbirii clasice de apărare a deputatului dr. Maniu, tribunalul a fost silit să achite pe acușați, și înscenătorii scandalului au rămas opăriți.

Pe de altă parte, Mitropolitul Victor, a dispus să se adune toate bucățile crucii de piatră, distruse prin dinamită, cu scopul ca încă în primăvara aceasta să se refacă din aceleași bucăți, la același loc, dar și mai mindră și mai superbă de cum era.

În seara de Sînvasiu, s'a făcut o grandioasă manifestație patriotică deputatului Maniu, și pentru solidaritatea națională, și tot cu acest prilej s'a înfierat cu termîni potriviți, actul brutal al celor ce au pișgărit monumentele naționale ale Rominiilor.

D. Aurel Ciato, într'un nobil avînt, cu o concisie și claritate deosebită, cu un larg spirit constructiv, a expus situația, semnalînd pericolul ce amenință limba românească. Nici au pronunțase bine numele deputatului Maniu, și publicul a început a aclama cu un viū entuziasm pe vrednicul luptător.

Și, pentru șicanele și prigonirile ce se aduc zilnic Rominiilor, s'a găsit un metod practic contra comercianților și meseriașilor străini, — cari conlucau pe față alături cu factorii puternici, — boicotîndu-i.

Deși de puțin timp s'a pus în practică acest lucru, dar totuși are efect, căci cîteva firme dintre cele mari au lichidat. Pe altă parte, comercianții și meseriașii romini s'au înmulțit.

Multe s'ar realiza dacă acest boicot s'ar întinde peste tot, și multe rele s'ar îndrepta.

Toate notițele deosebite sînt de N. Iorga.

I. DIN ȚARĂ.

Evreii noștri.

Froim Fischer scrie «Minervei» ca să se știe că nu el fabrică răscoale țărănești, ci Avrum Fischer.

Avrum acela, e un Jidan infect...

...Pe cînd Froim!

- * Colosal faliment al Casei Markussohn și Schwartz din Iași.
- * «Adivora» urmărește cu cea mai mare luare aminte conferințele societății «Tinerimea Culturală» jidovească.
- * «Epoca» apără interesele de talmuri ale lui Cahana din Huși.
- * Încă trei Evrei trec ca sublocotenenți în rezervă.

Partidele noastre.

Se pare că boala din pricina căreia d. P. P. Carp s'a dus la Viena, e boala simpatiei pentru Austria, de care, cum se știe, suferă de mult.

Și nu numai d-sa!

În împrejurările de acum, poți muri însă politicește de această boală.

* Conform cu angajamentele luate — și care li fac atîta onoare — cei doi Mitropoliți au apărat atentatorul proiect de reformă sinodală al Guvernului.

Primatul s'a coborît la rolul de raportor, și cellalt a dat răspunsuri ca «pentru contra».

* «Conservatorului» nu-i plac «filipicele în contra societăților de asigurare». Ne-am mira de contrariu.

Doar știe toată lumea alcătuirea Consiliilor lor de administrație!

Moravuri.

O biată fată fără minte s'a sinucis aruncîndu-se înaintea trenului.

Și se face acum, în lumea reporterilor, o zarvănebună, terfelindu-se zilnic numele nenorocitei.

Acum unul a propus și executat o excursie a publicului la locul unde sărman aa fost tăiat de roți.

Felurite.

Îngrijirile devotate ale d-rului Floru au scăpat de o grea boală pe Doamna Elena Cuza.

* La Liedertafel, serată a secției București a Ligei Culturale.

* Dintr'o scrisoare a poezilor Iosif și Anghel, aflăm că pentru d. Eliade, director al Teatrelor, o piesă a lui Halm poate fi calificată de «plictisală nemțească».

D. Eliade a învățat la Paris, și nu știe nemțește.

Gospodărie.

Răspunzînd unei întrebări făcute în Senat, d. Spiru Haret a declarat că

se va lucra și mai departe la Mitropolia din Țirgoviește după planurile d-lui Lecomte de Nouy.

Dacă se va îndrăzni a se face așa ceva și a se „lă de lucru” d-lui Lecomte, atunci vom vorbi altfel.

* Și comuna Craiova a ajuns să ceară mila Statului pentru a putea trăi.

* Lipsesc zece mii de lei de la școala de sericicultură, unde a fost directoră d-na Balaban.

Oastea.

Aproape în momentul cînd generalisimul represiunii, d. Averescu, trece în disponibilitate, generalul Gigirtu, din Craiova, trece la pensie.

* Se pare că interimatul la Război al d-lui Stelian, ministru de Justiție (că și are ce judeca acolo!), urmărește un întreg program de curățire, măcar pe cit îngăduie compromisurile politice.

Astfel generalul Hartel face o mică excursie la Craiova, colonelul Pătrașcu capătă misiunea de a comanda Turnu-Măgurele.

Și așa mai departe, sperăm.

III. ȚERI STRĂINE.

Austria. Unei străzi din Viena i s'a dat numele lui Șerban-Vodă Cantacuzino.

* În revista germană „Sonntags-Zeitung fürs deutsche Haus” (n-1 22 din 1908-9), care apare în Berlin, se dă următoarea statistică a naționalităților din Austro-Ungaria:

11.306.120 Germani, 8.751.817 Unguri, 7.975.038 Cehi și Slovaci, 4.250.152 Poloni, 3.805.023 Ruteni, 3.442.129 Sârbo-Croați, 3.030.442 Romini, 1.291.780 Sloveni și 754.584 Italieni.

Italia. Discursul tronului aduce o notă de pace. Din el se vede că Italia pretinde a impune Austriei pacea și că nu înțelege a o servi în războiul pe care totuși aceasta l-ar deschide.

Serbia. Bătînd și rînd de moarte pe un camerier al său, prințul moștenitor al Serbiei își părăsește demnitatea.

Ungaria. A murit caracteristicul «magnat», Kornfeld din Pesta.

Pentru Fondul Cuza-Vodă.

Profesorii liceului «N. Bălcescu», și profesoarele școlii profesionale din Brăila: I. Pipoiș 5 lei, D. I. Dogaru 5 lei, Th. N. Cinatu 4 lei, V. Goras 10 lei, Filip Drucescu 5 lei, Liviu C. Macedonescu 5 lei, D. Dima 5 lei, Gr. Arghirescu 5 lei, Lascar Ursulescu 5 lei, C. Procopiș 4 lei, N. Chicireanu 5 lei, Ion Anușca 3 lei, I. Gulioti 5 lei, C. Gușailă 5 lei, E. Mayer 5 lei, N. Dragomirescu 5 lei, I. Brătescu 5 lei, I. R. Simionescu 2 lei, Radu S. Corbu 3 lei, Petru Șerbănescu 2 lei, N. Tănădescu 3 lei, Ioan I. Bărbulescu 5 lei, Gh. Tomaide 2 lei, N. Șonescu 4 lei, Elisa Dărjescu 3 lei, Elena Opran 5 lei, Aurelia Orghidan 5 lei, Constantin Is. Vaghias 5 lei, M. Popescu 2 lei, Elena D. Salcianu 5 lei, Ath. Gruea 1 leu, I. Enăchescu 5 lei, M. Popescu-Colibă 2 lei.

Din Brăila: Filip T. Apostol 20 lei, Corneliu Pană 10 lei, Aurelian Pană 10 lei, Const. Gabrielescu 10 lei, Gheorghe G. Pațcu 30 lei, Cosma D. Purcărea 20 lei.

Total: 5 236,50 lei.

(Urmează).